

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

An Examination of Primary School Math Textbooks With Regard To The Values They Involve

Ebru UZUNKOL¹

Sakarya University, Faculty of Education, Department of Classroom Education

<http://orcid.org/0000-0002-1897-137X>

Didem KARACA²

Sakarya University, Institute of Educational Science, Master Student

<https://orcid.org/0000-0003-2604-4119>

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the values of the third and fourth grade mathematics textbooks and workbooks. In the research document analysis method which is one of the qualitative research methods was used. 6 textbooks belonging to the years 2017-2018 were analyzed and the third and fourth grade mathematics courses were included in the research. In the data collection stage the third and fourth grade Math textbooks were examined and 5 units were formed, activities, examples, problems studies and evaluations. Content analysis method was used for data analysis. As a result of the research, it was found that the values were %5.8 in the third grade Math textbook and %1.9 in the 4th grade textbook. It was concluded that the most value in the third grade mathematics textbooks was the level of frustration (%29.5), the least; value of responsibility (%2.27), the value of respect (%2.27) and the value of giving importance to family unity (%2.27). In the fourth grade Mathematics textbook was examined and seen the textbook includes; patriotism value (%23.7), frustration value (%23.7) and self-control value (%23.7), on the other hand textbook doesn't include; responsibility value, helpfulness value, respect value, health care value and importance of family unity. Based on the findings of the research, it can be said that mathematics textbooks should be organized in a way that the values will be handled more comprehensively.

ARTICLE INFO

Key Words: Math education, math textbook, value.

Received: 24.10.2019

Published online:

29.12.2019

¹ Asst. Prof., ebrud@sakarya.edu.tr

² Primary School Teacher, elmalididem@gmail.com

· The research was presented at the 17th International Congress of Classroom Teaching.

İlkokul Matematik Ders Kitaplarının İçerdiği Değerler Bakımından İncelenmesi*

Ebru UZUNKOL¹

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı

<http://orcid.org/0000-0002-1897-137X>

Didem KARACA²

Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi

<https://orcid.org/0000-0003-2604-4119>

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Bu çalışmanın amacı ilkökul üçüncü ve dördüncü Sınıf matematik ders ve çalışma kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. 2017-2018 yılında ilkökul üçüncü ve dördüncü sınıf düzeyinde Matematik dersinde okutulan 6 ders kitabı araştırma kapsamına alınmıştır. Verilerin toplanması basamağında üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitapları incelenerek etkinlikler, örnekler, problemler, çalışmalar ve değerlendirmeler olmak üzere 5 birim oluşturulmuştur. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda üçüncü sınıf matematik ders kitabında değerlerin %5.8 oranında, dördüncü sınıf ders kitabında ise %1.9 oranında yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Üçüncü sınıf matematik ders kitaplarında en çok tutumluluk değerinin (%29.5), en az ise sorumluluk değeri (%2.27), saygı değeri (%2.27) ve aile birliğine önem verme değerinin (%2.27) yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Dördüncü sınıf matematik ders kitabında ise en çok vatanseverlik değeri (%23.07), tutumluluk değeri (%23.07) ve öz denetim değerinin (%23.07) yer aldığı, sorumluluk değeri, yardımseverlik değeri, saygı değeri, sağlığına önem verme değeri ve aile birliğine önem verme değerinin yer almadığı görülmüştür. Araştırma bulgularına dayanılarak, matematik ders kitaplarının değerlerin daha kapsamlı ele alınacak şekilde düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Matematik eğitimi, matematik ders kitabı, değer.

Alınma

Tarihi:24.10.2019

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 29.12.2019

¹ Dr. Öğr. Üyesi, ebrud@sakarya.edu.tr

² Sınıf öğretmeni, elmalididem@gmail.com

· Bu araştırma, "17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Eğitim genel anlamı ile ele alındığında, kişilerin potansiyellerine ulaşabilmeleri ve bu potansiyellerini hem kendileri hem çevreleri için en iyi şekilde değerlendirmeleri amacını taşımaktadır. Eğitim formal anlamda okullar aracılığı ile gerçekleşir. Okulların söz konusu amaca ulaşabilmelerinin ise yalnızca bilişsel gelişime odaklanmak ile gerçekleştirilmeyeceği açıktır. Bu sebeple okullar gelişimin bir bütün olduğu göz önünde bulundurarak öğrencilerin tüm yönleri ile gelişmesine katkı sağlayacak şekilde eğitimi desteklemelidir.

Fidan (2012) eğitim sürecinden geçen insanların kişiliklerinin farklılaştığını ve bu farklılaşmanın kaynağında bilgi, beceri, tutum ve değerlerdeki değişimler olduğunu vurgulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında duyuşsal alana yönelik gelişimin desteklenmesinin gerek bireysel gelişim gerekse daha sağlıklı bir sosyal yaşama katkı sağlaması açısından büyük bir önem taşıdığı söylenebilir. Akbaş (2008) okulların vatanseverlik, dürüstlük gibi duyuşsal işlevlerine vurgu yapmıştır. Duyuşsal eğitim içeriğinde, olumlu ve olumsuz duyguları; tutumları, değerleri, ilgileri, ahlakı, karakteri, kişisel ve sosyal muhakeme yapabilme gücünü barındırmaktadır (Malmivuori 2001; Akt. Duman ve Yakar, 2017). Gömleksiz ve Kan'a (2012) göre duyuşsal öğrenme bir yönüyle değer kazanımıdır.

Değer kavramı hangi durumlarda nasıl davranacağımızı belirlememizi sağlayan ve seçimlerimizi yönlendiren inançlar olarak hem kişisel yaşantımızın hem de toplumsal yaşantımızın sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi bakımından oldukça önemlidir. Çünkü temel insani değerleri kazanmış bireyler aile, toplum ve okul hayatında olumlu iklim oluşturacaklardır (Ekşi, 2003). Dolayısıyla değer pek çok çalışma alanının konusu olmakla birlikte eğitim için oldukça kritik bir öneme sahiptir. Değerin tanımı TDK'de "bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" şeklinde yapılmıştır. Literatür incelendiğinde ise değer kavramına ilişkin farklı tanımlamalar olduğu görülmektedir. Schwartz'a (1999) göre değer; ulaşılmak istenen ve bunun için çaba harcanan, insan davranışlarına, seçimlerine veya bu davranış ve seçimlerin değerlendirilmesine yön veren inançlarımızdır. Bu tanımlardan yola çıkılarak değerlerin davranışlarımızın belirleyicisi olduğu söylenebilir. Dolayısıyla değerler eğitim açısından son derece önemli bir role sahiptir.

Okul hayatın kendisidir ve ayrı bir ders olmak yerine okulun her alanında karşımıza çıkan değerler, hayatın tüm alanlarına bu değerleri yansıtmamızı sağlar. Bu nedenle değerler, formal öğretimin bir parçasıdır ve ders programlarında da yer almaktadır (Öğülmüş, 2016). Değerler eğitiminin başarı ile yürütülebilmesi için ailenin, öğretmenin ve arkadaşların etkisi büyük olmakla birlikte öğretim programı ve dersler de önemlidir. 2018 yılında uygulanmaya başlanan öğretim programları da incelendiğinde, değerlerin "kök değerler" başlığı altında tüm programların içerisinde yer aldığı görülmektedir. Kök değerler başlığı altında yer alan değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleridir (MEB, 2018). Kök değerlerin sistemli bir şekilde ele alınması ile okullarda değer öğretimi sağlanacaktır. Değer öğretiminin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi değerlerin programa dahil edilip ders etkinliklerinin içerisinde planlanması ile mümkün olacaktır (Akbaş, 2004). Matematik dersi etkinlikleri planlanırken de değerlere yer verilerek matematik öğretimi gerçekleştirilebilir.

Matematik öğretiminde yer alan değerler; genel eğitimsel değerler, matematiksel değerler ve matematik eğitimi değerleri olarak sınıflandırılabilir. Matematiksel değerler açıklık, gizem, akılcılık (rationalism), nesnecilik (objectivism), ilerleme, kontrol değerleridir. Matematik eğitimi değerleri ise kuralcılık, eylemcilik, işlemsel öğrenme, ilişkisel öğrenme, ilgililik, kuramsal, ulaşılabilirlik, özelleme (specialism), hesaplama (evaluating), akıl yürütme (reasoning), haz alma değerleridir (Doruk, 2012). Genel eğitimsel değerler; saygı, sevgi, sorumluluk, adalet, anlayış, arkadaşlık, cömertlik, doğruluk, dostluk, düşünceli olma,

güvenilirlik, hoşgörü, istikrarlı olma, iş birliği, itaat, iyilikseverlik, özgüven, paylaşma, sabır, sadakat, tutumluluk, yardımseverlik, disiplin gibi değerlerdir (Aydın ve Akyol, 2012). Matematiksel değerler ve matematik eğitimi değerleri matematik dersiyle doğrudan ilişkiliyken genel eğitimsel değerler matematik dersiyle dolaylı olarak ilişkilendirilebilir (Aşıcı ve Dede, 2019).

Matematik dersinde matematiğin kendine özgü değerleri dışında genel eğitimsel değerlere de yer verilmesi son derece önemlidir. Matematik dersi tamamen nicel bir ders olarak görülse de doğrudan veya dolaylı olarak kitaptaki etkinlikler, örnekler, problemler, değerlendirmeler ve çalışmalar içerisinde değerler öğrencilere kazandırılabilir (Durmuş, 2010). Matematik ders kitaplarının büyük bir kısmında etkinlikler, örnekler, problemler, değerlendirmeler ve çalışmalar sadece matematiksel ifadeler olarak verilir. Bu da problemlerin hayattan kopuk, anlamsız bir uğraş olarak görülmesine neden olur (Altun, 2005). Oysaki matematik dersinde problemlerin kaynağını; öğrencinin aldığı diğer dersler, günlük hayatta karşılaştığı durumlar, sanatsal ve kültürel faaliyetler, doğada karşılaştığı çeşitli durumlar oluşturmaktadır. Günlük hayatta karşılaştığı durumların içerisine değerler de girmektedir. Bu nedenle matematiksel problemler oluşturulurken değerler çok önemli bir kaynaktır (Van De Walle, Karp ve Bay-Williams, 2012). Değer aktarımının matematik dersinde sağlanması çocukların hem matematiksel başarısının artmasını sağlayacak hem de kişisel gelişimlerine katkı sağlayacaktır (Durmuş, 2010).

Okulda değerler eğitiminin geliştirilmesi için okul içi etkileşim, etkinlik ve diyalog gibi örtük programa başvurulduğu gibi öğretim programlarıyla da değerler eğitiminin gelişmesi sağlanabilir (Candan ve Ergen, 2014). Öğretim programının içerisinde yer alan kazanımların gerçekleşmesi için en çok başvurulacak kaynaklar ise ders kitaplarıdır. Derslerde kullanım sıklığı fazla olan ders kitaplarında değerlerin yer alması önemli görülmektedir. Ders kitaplarının değerler eğitiminin sağlanması açısından önemi nedeniyle bu konuda birçok araştırma yapılmıştır (Doğan ve Gülüşen, 2011; Gereken, 2018; Kırmızı, 2014; Şahin ve Ersoy, 2012; Yılar, 2016). Dolayısıyla matematikte genel eğitimsel değerlerin kazandırılması açısından da ders kitapları önemli bir materyal olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada da bu düşüncelerden yola çıkılarak ilkökul üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma, özellikle matematik dersinde değerlerin nasıl yer aldığını en çok başvuru materyallerden birisi olan ders kitapları aracılığıyla ortaya koyması bakımından önemli görülmektedir. Bununla birlikte, literatür incelendiğinde ders kitaplarında yer alan değerlerle ilgili birçok araştırma yapılmış olup ilkökul matematik ders kitaplarının içerdiği değerler açısından incelendiği çalışmalara yer verilmemiştir. Bu bakımdan da araştırmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Model

İlkokul üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelendiği araştırmada durum çalışması temel alınarak desenlenmiştir. Durum çalışması belli bir durum, belli bir konu ya da belli bir ünitenin derinlemesine analiz edilmesini kapsar (Noor, 2008). Durum çalışmaları tek bir durum ya da az sayıda durumu kapsayabilir (Starman, 2013). Söz konusu durumlar bir birey, bir grup birey, bir sınıf, bir okul, bir program veya bir olay olabilir (Mertens, 2010; Patton, 2001). Bu araştırmada da ilkökul matematik üçüncü ve dördüncü sınıf matematik kitaplarındaki değerler nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın verilerini Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından dağıtılan ve 2017-2018 yılında okutulan ilkökul Matematik ders kitapları oluşturmaktadır. Çalışma

verileri, değerlerin ilkökul matematik dersinde ilk sınıflarda kullanımının dar olması açısından ilkökul üçüncü ve dördüncü sınıf düzeyinde Matematik dersinde okutulan ders kitaplarından elde edilmiştir.

2017-2018 Eğitim-öğretim yılında üçüncü ve dördüncü sınıfta kullanılan matematik kitapları incelendiğinde üçüncü sınıfta iki ayrı yayinevine ait kitabın, dördüncü sınıfta bir yayinevine ait kitabın olduğu görülmüştür. Kitaplar aynı kazanımlara ait olup Sakarya’da kullanılması ve kitap hakkında görüşlere hızlı ulaşılabilmesi nedeniyle üçüncü sınıfta “B” Yayinevi’ne ait, dördüncü sınıfta “Y” Yayinevi’ne ait kitaplar incelenmiştir. Bu kitaplar da kendi içinde 3 kitaba ayrıldığı için toplam 6 kitap incelemeye alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması aşamasında doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi araştırma konusu olan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin sistemli şekilde toplanarak analiz edilmesini kapsamaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2014). Araştırmada incelenen dokümanlar 2017-2018 eğitim-öğretim yılında okutulan üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders ve çalışma kitaplarından oluşmaktadır. Doküman incelemesi yöntemi, dokümanlara ulaşma, orijinalliğin kontrol edilmesi, dokümanların anlaşılması, verinin analiz edilmesi ve verinin kullanılması olmak üzere 5 aşamadan oluşmaktadır (Forster, 1995; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006) Araştırmada da bu aşamalar izlenmiştir.

Dokümanlara ulaşma

Dokümanlara ulaşma aşamasında önce araştırma açısından ihtiyaç duyulan dokümanlar saptanır ve doküman türlerine karar verilir. Ardından bu dokümanların nereden elde edileceğinin saptanması gerçekleşir. Son olarak dokümanlara ulaşma konusunda yardım alınacak kişiler belirlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmada 2017-2018 eğitim-öğretim yılında okutulan matematik ders kitapları ulaşılması gereken kaynaklar olarak saptanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı sayfasından ve okullara gelen kitaplardan dokümanlara ulaşılmıştır.

Orijinalliğin kontrol edilmesi

Orijinalliğin kontrol edilmesi aşaması ulaşılan kaynakların özgün kaynaklar olup olmadığının kontrolü ile araştırmanın güvenilirliğini sağlayacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı onaylı okullara dağıtılmış olan kitaplar olması nedeniyle orijinal olduğu kontrol edilerek anlaşılmıştır.

Dokümanların anlaşılması

Araştırmada dokümanların anlaşılması aşamasında üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitapları tek tek incelenerek 5 birim oluşturulmuştur. Bu birimler; etkinlikler, örnekler, problemler, çalışmalar ve değerlendirmeler şeklindedir. Kitaplarda yer alan birimlerden örnekler aşağıda gösterilmektedir.

Üçüncü ve dördüncü sınıf matematik kitaplarında yer alan *etkinlik* biriminde, konuya başlamadan önce konuyla ilgili öğrencilerin düşünmesini sağlayıcı kısa etkinlikler yer almaktadır.

Etkinlik Yuvarlamanın Gerekliliğini Görelim

- Bir satıcı birinci hafta 217 TL, ikinci hafta 285 TL ve üçüncü hafta 410 TL kazanıyor.
- Bu satıcının üç haftalık kazancının yaklaşık değerini bulmaya çalışınız.
- Yaklaşık değeri nasıl bulduğunuzu açıklayınız. Sayıları en yakın yüzlüğe yuvarlamak, yaklaşık değeri bulmada kolaylık sağlar mı? Başka yöntemler düşünen var mı?
- Verilen sayıları toplayınız.
- Bulduğunuz yaklaşık değeri, toplama işleminin sonucu ile karşılaştırınız.

Üçüncü ve dördüncü sınıf matematik kitaplarında yer alan *örnek* birimi, konu anlatıldıktan sonra konuyla ilgili öğrencilerin daha rahat anlayabilecekleri birkaç örnekten oluşmaktadır.

Örnek: 2013 – 2014 öğretim yılında Ankara'daki beş ilkokulun öğrenci sayıları tabloda verilmiştir (www.meb.gov.tr). Tabloyu inceleyiniz.

İlkokullar	Öğrenci Sayıları
Sarar	497
Reşatbey	487
Rauf Orbay	1000
Tevfik Ünsal	1098
Çizmeci	2033

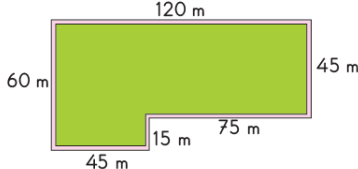

Sizce en az öğrencisi olan okul hangisidir? En çok öğrencisi olan okul hangisidir? Bu kararı vermek için sayıları karşılaştırma gereğini duydunuz mu?

Üçüncü ve dördüncü sınıf matematik kitaplarında yer alan *problem* biriminde, konuların pekişmesini sağlayıcı farklı zorluk seviyelerine ait problemler yer almaktadır.

Problemler

1. Ruşen Hanım, resimdeki park alanının etrafındaki yolda her sabah yürüyüş yapmaktadır. Bu sabah işe gitmeden önce 1 tur atan Ruşen Hanım, kaç metre yol yürümüştür?

Üçüncü ve dördüncü sınıf matematik kitaplarında yer alan *çalışma* birimi, konunun öğrenilip pekiştirilmesinden sonra öğrencilerin yapacağı ek bireysel çalışmaları içermektedir.

1. Çalışma **Ritmik Sayalım, Çarpım Tablosu Oluşturalım**

1. Yüzlük tablodaki sembollere karşılık gelen sayıları sırasıyla aşağıdaki noktalı yerlere yazınız. Her bir sembol ile kaçar ritmik sayma yapıldığını belirleyerek sayı örüntülerini ikişer adım genişletiniz.

a. ☆ →
..... ritmik sayma yapılmıştır.

b. ✨ →
..... ritmik sayma yapılmıştır.

c. △ →
..... ritmik sayma yapılmıştır.

ç. □ →
..... ritmik sayma yapılmıştır.

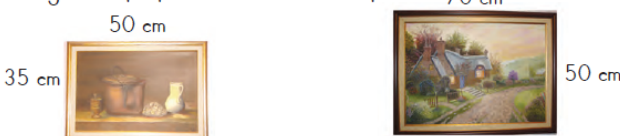
d. ● →
..... ritmik sayma yapılmıştır.

1	2	3	☆	5	6	7	☆	9	10
11	☆	13	14	15	☆	17	☆	19	☆
21	22	23	24	25	26	☆	28	29	30
31	△	33	34	35	☆	37	38	39	△
41	□	43	44	☆	46	47	△	49	50
51	52	53	54	55	☆	57	58	59	●
61	62	△	65	●	67	68	69	□	
71	●	73	74	75	76	77	●	79	80
81	82	83	●	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Üçüncü ve dördüncü sınıf matematik kitaplarında yer alan *değerlendirme* biriminde, bölüm ve ünite sonlarında o bölümde veya ünite anlatılan konularla ilgili karışık sorular yer almaktadır.

2. Bölüm Değerlendirmesi

1. Bir marangoz elinde bulunan 7 m uzunluğundaki çerçeve malzemesinden kullanarak aşağıdaki resimleri çerçeveledi. Marangozun kaç santimetre uzunluğunda, çerçeve malzemesi artmıştır?

Verinin analiz edilmesi

Verinin analiz edilmesi aşamasında içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi, birbirine benzeyen verileri belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirip düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Araştırmada kitaplarda yer alan birimler numaralandırılıp içinde yer alan değerler tek tek incelenerek birimlere göre değerlerin tespit edilmesi sağlanmıştır. Tespit edilen değerler birimlere ve sınıf seviyelerine göre listelenerek tablo ile gösterilmiştir.

Tablo 1. Toplam İncelenen Birim Sayısı

Sınıf Seviyesi	Etkinlik	Örnek	Problem	Çalışma	Değerlendirme	Toplam
3.Sınıf	52	148	84	287	180	751
4.Sınıf	70	52	99	250	208	679
Toplam	102	200	183	537	388	1410

Tablo 1’de görüldüğü gibi toplam 102 etkinlik, 200 örnek, 183 problem, 537 çalışma ve 388 değerlendirme olmak üzere 1410 birim incelenmiştir. Her birim kendi sınıf seviyesine uygun olarak numaralandırılmış ve toplam inceleme sayılarına bu şekilde ulaşılmıştır.

Kitaplarda ulaşılan değerler incelendiğinde; vatanseverlik, sorumluluk, doğal çevreye duyarlılık, yardımseverlik, saygı, sevgi, sağlığına önem verme, tutumluluk, aile birliğine önem verme, öz denetim ve paylaşma değerleri olmak üzere toplamda 11 farklı değere yer verildiği görülmüştür. İncelenen birimlerde yer alan her bir değere ilişkin örnekler kitapta yer aldığı şekliyle aşağıda sunulmuştur:

Vatanseverlik

Siz de aşağıda verilen problemleri çözünüz.

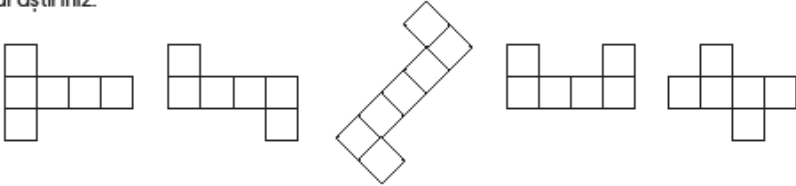
1 Atatürk’ün büyük çabalarıyla şimdiki alfabemiz 1928’de kabul edildi. Atatürk devrimlerinin en önemli aşaması olan alfabemiz kabul edileli kaç yıl olmuştur?

Dördüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu problem vatanseverlik değerini içinde barındırmaktadır.

Sorumluluk

1. Burak, derste işledikleri “Geometrik Cisimlerin Yüzleri ve Yüzepleri” konusunu evde tekrar ediyordu. Kareli kâğıt üzerine aşağıdaki şekilleri çizerek küpler yapmak istedi. Siz de aynı şekilleri kareli kâğıda çizin. Çizdiğiniz şekilleri keserek çıkarınız. Uygun yerlerinden katlayarak hangi şekillerle küp elde edebileceğinizi belirleyiniz. Başka şekiller çizerek küp yapıp yapamayacağınızı araştırınız.

Üçüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu çalışma evde tekrarı vurgulaması bakımından sorumluluk değerini içinde barındırmaktadır.

Doğal çevreye duyarlılık değeri

4 TEMA Vakfı üyesi üç öğrenci fidan dikmeye gidiyor. Bu üç öğrencinin diktikleri fidanların sayısı ile ilgili bir problem düzenleyiniz. Bu problemi çözünüz. TEMA Vakfı'nın ilgi alanı nedir? Araştırınız.

Dördüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu problem doğal çevreye duyarlılık değerini içinde barındırmaktadır.

Yardımseverlik

4. Örnek

Ayşe ve arkadaşları, ihtiyacı olanlara yardım amacıyla bir gösteri programı hazırladı. Bunun için Ayşe, iki kişilik olan biletlerden 132 adet sattı. Gösteriye biletli olarak gelecek kişi sayısını bulalım.

Üçüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu örnek yardımseverlik değerini içinde barındırmaktadır.

Saygı

Problem Çözelim ve Kuralım

Problem Çözelim

Nuran, arkadaşlarıyla parkta oynamak için annesinden 80 dakika izin aldı. Saat 14.30'da evden ayrıldığına göre Nuran'ın saat kaçta eve döneceğini bulalım.

Üçüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu problem saygı değerini içinde barındırmaktadır.

Sevgi

7. Öğretmen sınıfındaki 28 öğrenciye birer düzine kalem hediye etti. Öğretmen öğrencilerine kaç tane kalem hediye etmiştir?

Üçüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu problem, öğretmenin öğrencilere hediye vermesi yani onları sevmesini içermesi bakımından sevgi değerini içinde barındırmaktadır.

Sağlığına ve temizliğine önem verme

1. Diş sağlığı ile ilgili bir anket yapılıyor. Anket sonuçları yandaki tabloda verilmiştir. Buna göre;
- a. Her gün dişlerini düzenli olarak fırçalayan kaç kişi vardır?
- b. Bu ankete katılan toplam kişi sayısı kaçtır?

Tablo: Diş Sağlığımız

Dişlerini fırçalama sıklığı	Kişi sayısı
Üç kez	168
İki kez	316
Hiç fırçalamayan	16

Üçüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu problem sağlığına ve temizliğine önem verme değerini içinde barındırmaktadır.

Tutumluluk

- 4 Osman kumbarasına cumartesi günü 40 kr., pazar günü 35 kr. ve pazartesi günü 55 kr. attı. Osman bu üç günde kumbarasına kaç kr. atmıştır?

Dördüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu problem tutumluluk değerini içinde barındırmaktadır.

Aile birliğine önem verme

4. Deniz, hafta sonu dedesini ziyaret edecektir. Sabah erkenden hazırlanıp yola çıkar. Yolculuğu 1 saat 15 dakika sürer. Dedesinin evine vardığında saat 10.05'i gösterdiğine göre Deniz, saat kaçta yola çıkmıştır?

Yukarıda görüldüğü şekilde üçüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu problem büyükleri ziyarete gitmeyi içermesi bakımından aile birliğine önem verme değerini içinde barındırmaktadır.

Özdenetim

1. Yanda 3.sınıf öğrencisi Hülya'nın hazırladığı bir günlük plan verilmiştir. Aşağıda verilen problemleri plana uygun olarak cevaplayınız.
- a. Hülya yataktan kalktıktan kaç dakika sonra evden ayrılmıştır?
- b. Hülya'nın basketbol kursu kaç dakika sürmüştür?
- c. Hülya'nın gittiği film, iki eşit bölüm şeklinde gösterilmiştir. 1. bölümden sonra 15 dakikalık bir ara verildi. Buna göre Hülya kaç dakikalık bir film izlemiştir?
- ç. Eve dönerken Hülya'nın otobüs yolculuğu yarım saat sürmüştür. O hâlde Hülya, saat kaçta otobüse binmiştir?
- d. Hülya evden ayrıldıktan ne kadar zaman sonra eve dönmüştür?
- e. Siz de bu plana uygun olarak bir problem kurunuz ve çözünüz.

Pazar Günü Planım

08:15	Yataktan kalkma
09:45	Evden çıkış
11:30	Basketbol kursu
12:45	Kurs bitışı
13:30	Öğle yemeği
14:00	Sinemaya gidiş
14:15	Filmin başlaması
16:00	Filmin bitışı
16:45	Eve varış

Yukarıda görüldüğü şekilde üçüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu çalışma, günü planlamayı içermesi bakımından öz denetim değerini içinde barındırmaktadır.

Paylaşma

4. Örnek

Ata, 26 misketini çok sevdiği iki arkadaşıyla eşit olarak paylaşmak istiyor.
Her birinin payına kaç misket düşeceğini bulalım.

Yukarıda görüldüğü şekilde üçüncü sınıf matematik kitabında yer alan bu örnek paylaşma değerini içinde barındırmaktadır.

Verinin kullanılması

Bu aşamada üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelenmesi ile ilgili yorumlar yapılmıştır. Oluşturulan birimlere ve sınıf seviyelerine göre farklılıklar yorumlanıp toplamda değerlere ne kadar yer verildiği ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmanın geçerliği için ilgili literatürden yararlanılarak araştırmanın geliştirilmesi ve sonuçlarının tartışılması sağlanmıştır. Üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitapları araştırmanın amacı doğrultusunda incelenmiş ve ders kitaplarında yer alan şekliyle değerlere araştırmada yer verilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için, kitaplarda yer alan değerlerin incelenmesi sırasında iki farklı araştırmacı tarafından bağımsız şekilde analiz yapılmış ve bu iki sonuç Miles ve Huberman'ın (1994) formülü [$\text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100$] kullanılarak karşılaştırılmıştır. Böylece araştırmanın ortak bakış açısına göre yapılması sağlanmıştır. İki araştırmacının yaptığı analiz sonucunda araştırmanın güvenilir olduğu söylenebilir (>90%). Az sayıda görülen farklılıklar için uzman görüşüne başvurularak iki araştırmacının fikir birliği sağlanarak analiz son halini almıştır.

Bulgular

Araştırmamızda incelenen üçüncü ve dördüncü sınıf matematik kitaplarında yer alan değerler ve dağılımlarına ilişkin bulgular Tablo 2, Tablo 3 ve Tablo 4'te frekans ve yüzdeleri verilerek sunulmuştur.

Tablo 2. Üçüncü Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Değerler

Değer	Etkinlik		Örnek		Problem		Çalışma		Değerlendirme		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Vatanseverlik	1	2.25	0	0	0	0	2	4.54	2	4.53	5	11.3
Sorumluluk	0	0	0	0	0	0	1	2.27	0	0	1	2.27
Doğal Çevreye Duyarlılık	1	2.25	1	2,27	2	4.54	2	4.54	0	0	6	13.63
Yardımseverlik	0	0	2	4,54	1	2.27	0	0	0	0	3	6,8
Saygı	0	0	0	0	1	2.27	0	0	0	0	1	2.27
Sevgi	0	0	1	2,27	1	2.27	1	2.27	2	4.53	5	11.3
Sağlığına Önem Verme	0	0	0	0	2	4.54	2	4.54	0	0	4	9.09
Tutumluluk	0	0	3	6,81	1	2.27	7	15.89	2	4.53	13	29.5
Aile Birliğine Önem Verme	0	0	0	0	1	2.27	0	0	0	0	1	2.27
Öz Denetim	0	0	1	2,27	0	0	2	4.54	0	0	3	6.81
Paylaşma	0	0	0	0	1	2.27	1	2.27	0	0	2	4.54
Toplam	2	4.5	8	18.2	10	22.7	18	41	6	13.6	44	100

Tablo 2 incelendiğinde üçüncü sınıf matematik ders kitaplarında yer alan değerler sırayla; tutumluluk (%29.5), doğal çevreye duyarlılık (%13.63), vatanseverlik (%11.3), sevgi (%11.3), sağlığına önem verme (%9.09), öz denetim (%6.81), yardımseverlik (%6.8), paylaşma (%4.54), sorumluluk (%2.27), saygı (%2.27) ve aile birliğine önem verme (%2.27) değerleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerlerin yer alma durumuna göre birimler incelendiğinde sırasıyla; çalışma (%41), problem (%22.7), örnek (%18.2), değerlendirme (%13.6) ve etkinlik (%4.5) olarak görülmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde üçüncü sınıf matematik ders kitabında; en çok tutumluluk değerine (%29.5), en az ise sorumluluk değeri (%2.27), saygı değeri (%2.27) ve aile birliğine önem verme değerine (%2.27) yer verildiği görülmektedir. Üçüncü sınıf Matematik ders kitabında belirlenen birimler incelendiğinde en az etkinlikler biriminde (%4.5), en çok ise çalışmalar biriminde (%41) değerlere yer verildiği görülmektedir. Üçüncü sınıf matematik kitabında belirlenen tüm birimlerde toplam 44 değere yer verildiği görülmektedir. Toplamda bakıldığında üçüncü sınıf matematik ders kitabında değerlere yer verilme oranı %5.8 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. Dördüncü Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Değerler

Değer	Etkinlik		Örnek		Problem		Çalışma		Değerlendirme		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Vatanseverlik	0	0	1	7.7	2	15.36	0	0	0	0	3	23.07
Sorumluluk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Doğal Çevreye Duyarlılık	0	0	0	0	1	7.68	1	7.7	0	0	2	15.38
Yardımseverlik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saygı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sevgi	0	0	0	0	1	7.68	0	0	0	0	1	7.69
Sağlığına Önem Verme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tutumluluk	0	0	0	0	2	15.36	1	7.7	0	0	3	23.07
Aile Birliğine Önem Verme	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Öz Denetim	1	7.7	1	7.7	1	7.68	0	0	0	0	3	23.07
Paylaşma	0	0	1	7.7	0	0	0	0	0	0	1	7.69
Toplam	1	7.7	3	23.1	7	53.8	2	15.4	0	0	13	100

Tablo 3 incelendiğinde dördüncü sınıf matematik ders kitaplarında yer alan değerler sırayla; vatanseverlik (%23.07), tutumluluk (%23.07), öz denetim (%23.07), doğal çevreye duyarlılık (%15.38), sevgi (%7.69) ve paylaşma (%7.69) değerlerinin yer aldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bununla birlikte, sorumluluk, yardımseverlik, saygı, sağlığına önem verme ve aile birliğine önem verme değerleri dördüncü sınıf matematik kitaplarında yer almamaktadır. Değerlerin yer alma durumuna göre birimler incelendiğinde sırasıyla; problem (%53.8), örnek (%23.1), çalışma (%15.4), etkinlik (%7.7) ve değerlendirme (%0) birimlerinde yer aldığı görülmektedir. Dördüncü sınıf matematik kitabında belirlenen tüm birimlerde toplam 13 değere yer verildiği görülmektedir. Toplamda bakıldığında dördüncü sınıf matematik ders kitabında değerlere yer verilme oranı %1.9 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Üçüncü ve Dördüncü Sınıf Kitaplarında Yer Alan Değerler

Değer	Etkinlik	Örnek	Problem	Çalışma	Değerlendirme	Toplam
-------	----------	-------	---------	---------	---------------	--------

	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Vatanseverlik	1	1.76	1	1.75	2	3.5	2	3.5	2	3.5	8	14.03
Sorumluluk	0	0	0	0	0	0	1	1.75	0	0	1	1.75
Doğal Çevreye Duyarlılık	1	1.76	1	1.75	3	5.25	3	5.25	0	0	8	14.03
Yardımseverlik	0	0	2	3.5	1	1.75	0	0	0	0	3	5.26
Saygı	0	0	0	0	1	1.75	0	0	0	0	1	1.75
Sevgi	0	0	1	1.75	2	3.5	1	1.75	2	3.5	6	10.52
Sağlığına Önem Verme	0	0	0	0	2	3.5	2	3.5	0	0	4	7.01
Tutumluluk	0	0	3	5.25	3	5.25	8	14	2	3.5	16	28.07
Aile Birliğine Önem Verme	0	0	0	0	1	1.75	0	0	0	0	1	1.75
Öz Denetim	1	1.76	2	3.5	1	1.75	2	3.5	0	0	6	10.52
Paylaşma	0	0	1	1.75	1	1.75	1	1.75	0	0	3	5.26
Toplam	3	5.3	11	19.3	17	29.8	20	35.1	6	10.5	57	100

Tablo 4 incelendiğinde üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarında yer alan tüm değerler sırayla; tutumluluk (%28.07), vatanseverlik (%14.03), doğal çevreye duyarlılık (%14.03), sevgi (%10.52), öz denetim (%10.52), sağlığına önem verme (%7.01), yardımseverlik (%5.26), paylaşma (%5.26), sorumluluk (%1.75), saygı (%1.75) ve aile birliğine önem verme (%1.75) değerleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerlerin yer alma durumuna göre birimler incelendiğinde sırasıyla; çalışma (%35.1), problem (%29.8), örnek (%19.3), değerlendirme (%10.5) ve etkinlik (%5.3) olarak görülmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarında; en çok tutumluluk değerine (28,07), en az ise sorumluluk değeri (%1,75), saygı değeri (%1,75) ve aile birliğine önem verme değerine (%1,75) yer verildiği görülmektedir. Üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitabında belirlenen birimler incelendiğinde; toplam değerler göz önüne alındığında en az etkinlikler biriminde (%5.3), en çok ise çalışmalar biriminde (%35.1) değerlere yer verilmiştir. Üçüncü sınıf matematik ders kitabında toplam 44 değere yer verilirken dördüncü sınıf matematik ders kitabında 13 değere yer verildiği, toplamda 57 değere yer verildiği görülmektedir. Başka bir deyişle ilkokul üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarında değerlere yer verilme oranı %4 olarak hesaplanmıştır.

Değerlerin her iki sınıf düzeyinde de toplam dağılımları birimlere göre incelendiğinde, *vatanseverlik* değerinin 1 etkinlik, 1 örnek, 2 problem, 2 çalışma ve 2 değerlendirmenin içerisinde toplam 8 adet ele alındığı görülmektedir. *Sorumluluk* değerinin 1 çalışma içerisinde ele alındığı görülmektedir. *Doğal çevreye duyarlılık* değerinin 1 etkinlik, 1 örnek, 3 problem ve 3 çalışmanın içerisinde toplam 8 adet ele alındığı görülmektedir. *Yardımseverlik* değerinin 2 örnek ve 1 problemin içerisinde toplam 3 adet ele alındığı görülmektedir. *Saygı* değerinin 1 problemin içerisinde ele alındığı görülmektedir. *Sevgi* değerinin 1 örnek, 2 problem, 1 çalışma ve 2 değerlendirmenin içerisinde toplam 6 adet ele alındığı görülmektedir. *Sağlığına önem verme* değerinin 2 problem ve 2 çalışmanın içerisinde toplam 4 adet ele alındığı görülmektedir. *Tutumluluk* değerinin 3 örnek, 3 problem, 8 çalışma ve 2 değerlendirmenin içerisinde toplam 16 adet ele alındığı görülmektedir. *Aile birliğine önem verme* değerinin 1 problemin içerisinde ele alındığı görülmektedir. *Öz denetim* değerinin 1 etkinlik, 2 örnek, 1 problem ve 2 çalışmanın içerisinde toplam 6 adet ele alındığı görülmektedir. *Paylaşma* değerinin 1 örnek, 1 problem ve 1 çalışmanın içerisinde toplam 3 adet ele alındığı görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

İlkokul üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelendiği bu çalışmada üçüncü ve dördüncü sınıf düzeylerinde kitaplarda değerlere ne ölçüde yer verildiğinin ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Üçüncü sınıf matematik ders kitabında incelenen 751 birimin içinde 44 değere yer verildiği ve değerlerin kitaplardaki dağılımının %5.8 oranında yer aldığı görülmektedir. Üçüncü sınıf matematik ders kitaplarında yer alan değerlerin sırasıyla; tutumluluk (%29.5), doğal çevreye duyarlılık (%13.63), vatanseverlik (%11.3), sevgi (%11.3), sağlığına önem verme (%9.09), öz denetim (%6.81), yardımseverlik (%6.8), paylaşma (%4.54), sorumluluk (%2.27), saygı (%2.27) ve aile birliğine önem verme (%2.27) değerleri olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre Üçüncü sınıf matematik ders kitabında bu değerlerden en çok tutumluluk değerinin, en az ise sorumluluk değeri, saygı değeri ve aile birliğine önem verme değerinin yer aldığı söylenebilir. Üçüncü sınıf matematik ders kitabında her birimde değerlere daha çok yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca bütün ders programlarında yer alan kök değerlerin de ders kitapları içinde yer alması gerekliliği de öne çıkmaktadır. Çünkü ders programlarında toplumun geleceği değerlerin benimsenmesi ve kullanılmasına bağlı olduğu için kök değerlerin eğitim sisteminin içerisinde yer almasının oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır (MEB, 2018). Üçüncü sınıf matematik ders kitabında yer alan değerler incelendiğinde öğretim programlarında yer alan kök değerler içinden; öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verildiği; adalet, dostluk, dürüstlük, sabır değerlerine hiç yer verilmediği görülmektedir. Öğrencilerin sahip olması açısından büyük önemi olan bu değerlerin kitaplarda yer almasının öğrencilerin söz konusu değerleri pekiştirmesi ve yaşamlarına yansıtılmalarına katkı sağlayabileceği düşünüldüğünde bu durum değerler eğitimi bakımından olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir. Ayrıca kök değerlerden sorumluluk ve saygı değerine yeteri kadar yer verilmediği düşünülmektedir. Öğrencilere bu değerlerin en iyi şekilde aktarılması ve değer pekiştirmelerinin sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Ders kitabında en çok yer verilen değer tutumluluk değeri olduğu görülmüştür. Bu değer hem günlük hayat açısından hem de matematik açısından büyük öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Matematik dersinde karşılaşılan sorularda yer alan tutumluluk ifadeleri öğrencilerin günlük hayatlarına bu durumu aktarmaları açısından önemli görülmektedir.

Dördüncü sınıf matematik ders kitabında incelenen 679 birimin içinde 13 değere yer verildiği ve değerlerin kitaplardaki dağılımının %1.9 oranında yer aldığı görülmektedir. Dördüncü sınıf matematik ders kitaplarında yer alan değerlerin sırasıyla; vatanseverlik (%23.07), tutumluluk (%23.07), öz denetim (%23.07), doğal çevreye duyarlılık (%15.38), sevgi (%7.69) ve paylaşma (%7.69) şeklinde yer aldığı görülmektedir. Ancak; sorumluluk, yardımseverlik, saygı, sağlığına önem verme ve aile birliğine önem verme değerleri olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre dördüncü sınıf matematik ders kitabında bu değerlerden en çok vatanseverlik değeri, tutumluluk değeri ve öz denetim değerinin yer aldığı söylenebilir. Dördüncü sınıf matematik ders kitabında üçüncü sınıf matematik ders kitabına göre genel olarak değerlere daha az yer verildiği görülmektedir. Dördüncü sınıfta değerlere daha az yer verilmesinin değerlerin sürekliliği ve değerlerin pekişmesi açısından sıkıntılı bir durum olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple özellikle dördüncü sınıf ders kitaplarında daha önceki sınıf düzeylerinin devamı niteliğinde daha fazla değere yer verilmesi gerektiği söylenebilir. Dördüncü sınıf matematik ders kitabında yer alan değerler incelendiğinde öğretim programlarındaki kök değerlerden öz denetim, sevgi ve vatanseverlik değerlerine yer verilirken; yardımseverlik, sorumluluk, saygı, adalet, dostluk, dürüstlük ve sabır değerlerine yer verilmediği görülmektedir.

Değerlerin üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarındaki dağılımının toplamda %4 gibi çok düşük bir oranda yer aldığı görülmektedir. Üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarında yer alan değerler birlikte değerlendirildiğinde sırasıyla; tutumluluk (%28.07), vatanseverlik (%14.03), doğal çevreye duyarlılık (%14.03), sevgi (%10.52), öz denetim (%10.52), sağlığına önem verme (%7.01), yardımseverlik (%5.26), paylaşma (%5.26), sorumluluk (%1.75), saygı (%1.75) ve aile birliğine önem verme (%1.75) değerleri olduğu sonucuna varılmıştır. Buna göre ders kitaplarında bu değerlerden en çok tutumluluk değerinin en az ise sorumluluk değeri, saygı değeri ve aile birliğine önem verme değerinin yer aldığı söylenebilir. İncelenen üçüncü ve dördüncü sınıf matematik ders kitaplarındaki tüm değerlere bakıldığında öğretim programlarında yer alan kök değerler içinden; öz denetim, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine az da olsa yer verilirken adalet, dostluk, dürüstlük, sabır değerlerine yer verilmediği görülmektedir. Oysaki kök değerlerin öğrenme öğretme sürecinde kendi başlarına, ilişkili olduğu alt değerlerle ve diğer kök değerlerle birlikte ele alınması gerektiği programlarda vurgulanmaktadır (MEB, 2018). Bununla birlikte matematik dersinin özel amaçlarında öğrencilerin sabırlı ve sorumlu olma özelliklerinin geliştirileceği vurgusu yer almaktadır. Kök değerler arasında da yer alan sabır değeri iki sınıf düzeyindeki kitaplarda da yer almazken, sorumluluk değeri yalnızca üçüncü sınıf düzeyinde ders kitaplarında yer almaktadır. Kök değerler arasından yer verilen değerlere de çok az yer verildiği için tüm kök değerlere daha fazla yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi'ne göre her düzeyde bireylerin ahlaki gelişimleri sağlanmalı ve okul ahlaki geliştirmeyi amaçlamalıdır. Çocuğa uygun şartlar sağlandığında ahlaki bakış açıları gelişecektir (Çiftçi, 2003). Bu nedenle her sınıf düzeyinde değerlere yeteri kadar yer verilip öğrencilerin değerlerle daha fazla karşılaşmasının sağlanması gerekmektedir. Bu karşılaşmanın sağlanmasında ise halen oldukça sık kullanılan materyallerden biri olan ders kitapları önemli bir yer tutacaktır. Bu sebeple derslerde kullanılan ders kitaplarında değerlerin yer alması gerektiği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde de ders kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelendiği araştırmaların yürütüldüğü ve bu araştırmaya benzer ve farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Şahin ve Başgül (2018) tarafından yapılan çalışmada farklı sınıf seviyelerinde matematik ders kitaplarında yer alan sosyal değerler karşılaştırılarak toplamda yer verilen değerler sıralanarak incelenmiştir. Toplamda tüm sınıflarda en çok yer verilen değerler sorumluluk, sevgi, evrenselcilik ve yardımlaşma değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. En az yer verilen değerler ise hoşgörü, iyilikseverlik, saygı ve nezaket olarak saptanmıştır. Bu araştırmada da değerlerin sıralaması değişse de ulaşılan değerler açısından tutarlı bir sonuç elde edilmiştir. İki araştırmada değer sıralaması açısından görülen farklılığın ilkökul ve ortaokul kademelerindeki kitap yapısının farklı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Candan ve Ergen (2014) tarafından yapılan araştırmada üçüncü sınıf hayat bilgisi ders kitapları temel evrensel değerleri içermesi bakımından incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda en çok sevgi ve sorumluluk değerine, en az misafirperverlik ve barış değerine yer verildiği belirlenmiştir. Bu araştırmada da kısmen benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Misafirperverlik ve barış değerine matematik kitaplarında hiç yer verilmediği, sevgi değerine az da olsa yer verildiği saptanmıştır. Hayat Bilgisi kitaplarında sorumluluk değerine daha çok yer verilirken Matematik kitabında sorumluluk değerine az yer verilmiştir. Bu farklılıkların Hayat Bilgisi dersinde konularla ilgili olması açısından yer verilen değerlerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kırmızı (2014) tarafından yapılan 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler çalışmasında metinlerde yer alan değerler incelenmiş ve Türkçe ders kitabında en çok yer alan değerler; doğa sevgisi/doğal çevreye olan duyarlılık, iyimser olma/olumlu düşünebilme, iyi olma ve millet sevgisi olarak belirlenmiştir. Bu değerlerden doğal çevreye duyarlılık çalışmada da en çok yer verilen değerler arasındadır. Diğer değerler konusunda

çalışma ile tutarlılık görülmemiştir. Bunun nedeninin Türkçe ders kitaplarında metinler aracılığıyla daha farklı değerlerin iletilmesi olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak ahlaki değerlere birey tek başına sahip olamayacağı için okulun temel hedefleri arasında bireyin bu değerlere sahip olmasını sağlamak vardır (Ulusoy ve Dilmaç, 2012). Okullarda bütünsel öğrenmeye yer verildiği için sadece zihinsel öğrenme üzerinde durulmamakta, bu da değer öğretiminin önemini ortaya koymaktadır. Okuldaki programlarda değerlere doğrudan veya dolaylı olarak yer verilmektedir (Aydın ve Akyol, 2012). Değerler zaten okulda kendiliğinden var olan ve aktarılan bir şeydir. Araştırmalara göre yapılması gereken planlı olarak derslerin içerisinde, öğretmenin hareketlerinde, okul kültüründe ve kurum kurallarında değerlere yer vermektir. Öğrenci okuldaki büyük zamanını derslerde geçirdiği için de değerler eğitime ders içerisinde yer verilmelidir (Cihan,2014). Değerlerin hayatın her alanında üstlendiği rol düşünüldüğünde değerlerin yalnızca belirli derslerin içeriğinde yer alması gereken belli alanlarla ilişkili bir kavram olarak görülmesi eğitimin genel hedefleri açısından ulaşmayı engelleyici bir durum olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle değerler eğitimi tüm dersler içerisinde yer almalı ve bilgi öğretmek olarak değil tüm derslerde yaşamın her alanında kullanmaya yardımcı olacak şekilde daha çok karşımıza çıkmalıdır.

Öneriler

Çalışmanın sonucuna göre ortaya çıkan öneriler aşağıda ifade edilmektedir:

- Araştırma bulguları, matematik ders kitaplarında değerlere az düzeyde de olsa yer verildiğini göstermiştir. Araştırma bulgularına dayanılarak, matematik ders kitaplarının değerlerin daha kapsamlı bir şekilde ele alınacak şekilde düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.
- Araştırma genel eğitimsel değerleri kapsayacak şekilde yapılmıştır. Matematiksel değerler ve matematik eğitimi değerleri eklenerek çalışma yapılabilir.
- Araştırmada üçüncü ve dördüncü sınıf matematik kitaplarında yer alan değerler incelenmiştir. İlkokuldaki tüm sınıf seviyelerindeki matematik kitapları dahil edilerek çalışma yapılabilir.
- Matematik dersi ile sınırlı kalmayıp ilkokuldaki tüm ders kitaplarındaki değerler incelenecek şekilde karşılaştırma yapılan bir çalışma yapılabilir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9–27.
- Aktan, O. (2012). *100 Temel Eserlerde Yer Alan Değerlerle Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlerin Uyumunu*. Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aktan, O., & Padem, S. (2013). İlköğretim 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabında Kullanılan Okuma Metinlerinde Yer Alan Değerler. *Asya Öğretim Dergisi*, 1(2), 44-55.
- Altun, M. (2005). *Matematik Öğretimi*. Bursa: Erkan Matbaacılık.
- Aşıcı, F., & Dede, Y. (2019). Matematiksel Problemler Aracılığıyla Eğitimsel Değerlerin Aktarımı: Kuramsal Bir Çalışma. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 13(1), 260-283.

- Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Candan, D. G., & Ergen, G. (2014). 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 131-161.
- Canoğlu, S. N. (2014). *Türkçe ve Matematik Öğretim Programlarının Değer Tabanlı Program Değerlendirme Modeline Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cihan, N. (2014). Okullarda Değerler Eğitimi ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: Ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 43-77.
- Dede, Y. (2007). Matematik Öğretiminde Değerlerin Yeri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 11-19.
- Doğan, B., & Gülüşen, A. (2011). Türkçe Ders Kitaplarındaki (6–8) Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 75-102.
- Doruk, B. K. (2012). Değerler Eğitimi İçin Kullanışlı Bir Araç Olarak Matematiksel Modelleme Etkinlikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1653-1672.
- Duman, B. & Yakar, A. (2017). Öğretime Yönelik Duyuşsal Farkındalık Ölçeği. *Uluslararası Cumhuriyet Eğitim Dergisi*, 6(1), 200–229.
- Durmuş, S. (2010). Matematik Eğitiminde Değerler Üzerine Bir Deneme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7-8), 65-79.
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Fidan, N. (2012). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Gereken, H. (2018). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Atasözlerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gömlüksiz, M.N. & Kan, A.Ü. (2012). Eğitimde duyuşsal boyut ve duyuşsal öğrenme. *Turkish Studies. International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 1159-1177.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kırmızı, F. S. (2014). 4. sınıf Türkçe ders kitabı metinlerinde yer alan değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 217-259.
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2018). *Matematik Dersi Öğretim Programı* (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). Ankara.
- Mertens, D.M. (2010). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods*. (3rd ed.) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miles, M. B., Huberman, A. M., Huberman, M. A., & Huberman, M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. sage.
- Noor, K. B. M. (2008). Case study: A strategic research methodology. *American Journal of Applied Sciences*, 5(11), 1602-1604.
- Öğülmüş, S. (Ed.) (2016). *İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen El Kitabı* (4. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2001). *Qualitative research and evaluation and methods* (3rd ed.). Beverly Hills, CA Sage.

- Schwartz, S. H. (1999). A Theory of Cultural Values and Some Implications for Work. *Applied Psychology: An International Review, 48*(1), 23-47. DOI:10.1111/j.1464-0597.1999.tb00047.x.
- Starman, A. B. (2013). The case study as a type of qualitative research. *Journal of Contemporary Educational Studies/Sodobna Pedagogika, 64*(1), 28-43.
- Şahin, T., & Ersoy, F. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 12*(2), 1535-1558.
- Şahin, Ö. & Başgöl, M. (2018). Ortaokul Matematik Ders Kitaplarında Sosyal Değerler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 34*, 90-104.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük* (11. Baskı). Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2012). Değerler eğitimi. *Ankara: Pegem A Akademi.*
- Van de Walle, J. A., Karp, K. S., & Bay-Williams, J. W. (2014). *İlkokul ve Ortaokul Matematiği Gelişimsel Yaklaşımla Öğretim*, (Çev. S. Durmuş). Ankara:Nobel Yayınları.
- Yılar, R. (2016). İlettiği Değerler Açısından İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler Üzerinde İncelemeler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 11*(2). 491-506.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.